

RES

CZASOPISMO INSTYTUTU HISTORII UMCS

HISTORICA

NR 56 ROK 2023



RES —————
CZASOPISMO INSTYTUTU HISTORII UMCS
HISTORICA
—————
—————

RADA NAUKOWA/SCIENTIFIC BOARD

Daniel Peter Bagi (University of Pécs, Hungary)
Valentin Constantinov (Academy of Sciences of Moldova, Republic of Moldova)
Ilona Czamańska (Adam Mickiewicz University in Poznań, Poland)
Luca Fezzi (University of Padua, Italy)
Roman Stanisław Jurkowski (University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Poland)
Tomasz Knoz (Masaryk University in Brno, Czech Republic)
Anamarija Kurilić (University of Zadar, Croatia)
Alydas Nikžentaitis (Lithuanian Institute of History, Lithuania)
Tomasz Jerzy Pawelec (University of Silesia in Katowice, Poland)
Sergij Posokhov (V.N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine)
Benet Salway (University of London, Great Britain)
Victor Spinei (Ia i Institute of Archaeology, Romania)
Gvido Straube (University of Latvia, Latvia)
Rustem Tchunchuk (Kazan Federal University, Russian Federation)
Jacek Wijaczka (Nicolaus Copernicus University in Toruń, Poland)
Jakub Wojtkowiak (Adam Mickiewicz University in Poznań, Poland)
Leo Leonid Opanas Zaszkilniak (Ivan Franko National University of Lviv, Ukraine)

KOMITET REDAKCYJNY/EDITORIAL COMMITTEE

REDAKTOR NACZELNY/EDITOR-IN-CHIEF

Krzysztof Latawiec (Maria Curie-Skłodowska University in Lublin, Poland)

REDAKTORZY TEMATYCZNI/THEME EDITORS

Artur Górak (Archival Sciences, Documentation Management, Auxiliary Sciences of History
(Maria Curie-Skłodowska University in Lublin, Poland))
Joern Happel (History 19th-20th Centuries, Social History (University of Basel, Switzerland))
Eriks Jekabsons (Modern History 19th-20th Centuries, Political History (University of Latvia, Latvia))
Ireneusz Łuć (Ancient and Medieval History (Maria Curie-Skłodowska University in Lublin, Poland))
Miroslav Novotný (Modern History 16th-18th Centuries
(University of South Bohemia in České Budějovice, Czech Republic))
Marek Woźniak (Methodology of History, History of Historiography (Maria Curie-Skłodowska University in Lublin, Poland))
Lyubov Zhvanko (Modern History 19th-20th Centuries, History of Science (Kharkiv State Veterinary Academy, Ukraine))

REDAKTORZY JĘZYKOWI/LANGUAGE EDITORS

Przemysław Malec (English (Maria Curie-Skłodowska University in Lublin, Poland))
Anna Maziarzyk (French (Maria Curie-Skłodowska University in Lublin, Poland))
Katarzyna Wójcik (German (Maria Curie-Skłodowska University in Lublin, Poland))
Artur Sadecki (Russian (Maria Curie-Skłodowska University in Lublin, Poland))

SEKRETARZE/SECRETARIES

Robert Stępień (Maria Curie-Skłodowska University in Lublin, Poland)
Wojciech Michalski (Maria Curie-Skłodowska University in Lublin, Poland)

ADRES KOMITETU REDAKCYJNEGO/ADDRESS OF EDITORIAL COMMITTEE

Instytut Historii UMCS
Pl. M. Curie-Skłodowskiej 4a, 20-031 Lublin
<https://journals.umcs.pl/rh/index>; e-mail: reshistorica@umcs.pl

RES

CZASOPISMO INSTYTUTU HISTORII UMCS

HISTORICA

NR 56 ROK 2023



Recenzenci nr 55 i 56 z 2023 roku

Hanna Appel, Waldemar Bukowski, Dominika Burdzy, Robert Degen, Roman Drozd, Bartosz Drzewiecki, Artur Goszczyński, Ryszard Gryz, Mariola Hoszowska, Janusz Kłapeć, Marcin Kruszyński, Mariusz Kulik, Jacek Legieć, Adam Łukasiewicz, Dariusz Magier, Artur Markowski, Lidia Michalska-Bracha, Oleh Petrechko, Jacek Pielas, Dorota Skotarczak, Damian Szymczak, Agnieszka Teterycz-Puzio, Dmytro Vashchuk, Aleksiej Wasiliew, Dorota Wereda, Dorota Żołądz-Strzelczyk

REDAKCJA JĘZYKOWA/EDITING

Viktoria Ivashchenko (język rosyjski, język ukraiński)
Przemysław Malec (język angielski)
Anna Maziarczyk (język francuski)
Stanisław Powąła-Niedźwiecki (język polski)

PROJEKT OKŁADKI I STRON TYTUŁOWYCH/COVER AND TITLE PAGES DESIGN

Agnieszka Muchowska

SKŁAD/TYPESETTING

Wojciech Olech

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne online w międzynarodowej bazie danych „The Central European Journal of Social Sciences and Humanities” <<http://cejsh.icm.edu.pl>>

Summaries of published articles are available online in the international database “The Central European Journal of Social Sciences and Humanities” <<http://cejsh.icm.edu.pl>>

Czasopismo znajduje się na liście referencyjnej ERIH Plus/

The journal is on the ERIH Plus reference list

Czasopismo indeksowane jest w międzynarodowej bazie Directory of Open Access Journals (DOAJ)/

The journal is indexed in the Directory of Open Access Journals (DOAJ)

© Wydawnictwo UMCS, Lublin 2023

ISSN 2082-6060

Czasopismo wydawane jest online i w wersji drukowanej, pierwotną wersją czasopisma jest wersja online:
<https://journals.umcs.pl/rh/issue/archive>

The journal is published both in the printed and online version, the latter being its primary edition.

The online version of the journal is available at <https://journals.umcs.pl/rh/issue/archive>

Informacje o dacie zgłoszenia i publikacji artykułów znajdują się na stronie internetowej "Res Historica"
(<https://journals.umcs.pl/rh>) w metadanych artykułów.

Information about the dates of article submission and publication can be found on the webpage of "Res Historica"
(<https://journals.umcs.pl/rh>) in the article's metadata section.

PUBLISHED BY WYDAWNICTWO UNIwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej

20-031 Lublin, ul. Idziego Radziszewskiego 11, tel. (81) 537-53-04

e-mail: sekretariat@wydawnictwo.umcs.lublin.pl www.wydawnictwo.umcs.eu

Sales Department: tel./faks 81 537-53-02

Internet Bookstore: www.wydawnictwo.umcs.eu

e-mail: wydawnictwo@umcs.eu

Wszystkie artykuły i recenzje zostały poddane badaniu antyplagiatowemu

All articles and reviews have been subjected to anti-plagiarism research

Table of Contents

Spis treści

Profesorowi Januszowi Wronie w siedemdziesiątą rocznicę urodzin (<i>Miroslaw Szumiło, Zbigniew Zaporowski</i>)	11
--	----

STUDIES

ADAM PAŁUCHOWSKI

Pourquoi les Athéniens ont-ils lamentablement échoué là où les Romains ont brillamment réussi?	23
Dlaczego Ateńczykom tak żałośnie nie powiodło się tam, gdzie tak błyskotliwie udało się Rzymianom?	

KAMIL BIAŁY

Recepcja <i>Historii rzymskiej</i> Kasjusza Diona w rozdziale <i>Epitome</i> Jana Ksyfilinosa poświęconym Pompejuszowi	45
Reception of Cassius Dio's Roman History in Pompey's Chapter of John Xiphilinos' <i>Epitome</i>	

TOMASZ KEMPA

Ławryn Drewiński – najważniejszy prawosławny protagonista szlachecki w czasach Zygmunta III	89
Ławryn Drewiński – the Most Important Orthodox Noble Protagonist in the Reign of Sigismund III	

MARTA KUPCZEWSKA

Itinerarium wojewody kijowskiego Tomasza Zamoyskiego z Kijowa do Zamościa (4–21 listopada 1619 r.) – przyczynek do analizy mobilności magnackiej w epoce nowożytnej 151	
Kiev's Voivode, Tomasz Zamoyski', Travels from Kiev to Zamość (November 4–21, 1619) – Itineraries Contribution to the Analysis of Magnate Mobility in the Modern Era	

ALEKSANDRA ZIOBER

Educational Travels of the Elite of the Polish-Lithuanian Commonwealth to German Reich in the First Half of 17th Century. The Case of Selected Representatives of the Sapieha Family	181
Podróże edukacyjne elit Rzeczypospolitej do Rzeszy Niemieckiej w pierwszej połowie XVII w. Przypadki wybranych przedstawicieli rodu Sapiechów	

MARIUSZ AUSZ	
Rozwój sieci kolegiów w litewskiej prowincji pijarów w XVIII w.	205
The Development of the Collegial Network in the Lithuanian Piarist Province in the 18th Century	
JOLANTA CHWASTYK-KOWALCZYK, IZABELA KRASIŃSKA	
„Czytelnia Niedzielnia” (1856–1864) – wiodące pismo Aleksandry z Pogodinów Piotrowej	225
„Czytelnia Niedzielnia” (1856–1864) – the Leading Magazine of Alexandra Petrov née Pogodin	
WIESŁAW CABAN, LIDIA MICHALSKA-BRACHA	
Pamiętniki i listy polskich autorów z Ziem Zabrzanych (Litwa, Białoruś, Ukraina) w XIX stuleciu. Uwagi na marginesie zakończonych dwu projektów Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki – perspektywy badań źródłowych	259
Memoirs and Letters of Polish Authors from the Western Krai (Lithuania, Belarus, Ukraine) in the 19th Century. Comments on the Margins of Two Completed Projects of the National Program for the Development of Humanities – the Perspectives of Source Research	
MARIUSZ NOWAK	
Pisarstwo historyczne w służbie polityki. Przemiany społeczno-polityczne XIX stulecia w Europie Zachodniej z perspektywy twórczości krakowskiego konserwatysty Henryka Lisickiego (1839–1899)	281
Historical Writing in the Service of Politics. Socio-political Changes of the Nineteenth Century in Western Europe from the Perspective of the Work of the Krakow Conservative, Henryk Lisicki (1839–1899)	
DARIUSZ SZEWCZUK	
Seminaria nauczycielskie na terenie Królestwa Polskiego w rosyjskiej polityce oświatowej po powstaniu styczniowym	301
Teacher Training Colleges on the Territory of the Kingdom of Poland in the Russian Educational Policy after the January Uprising	
WITOLD JARNO	
Generał brygady Leon Pachucki (1872–1932) – żołnierz Armii Polskiej we Francji i bohater wojny polsko-rosyjskiej 1920 r. Zarys biografii	327
Brigadier General Leon Pachucki (1872–1932) – Soldier of the Polish Army in France and Hero of the Polish-Russian War of 1920. Outline of the Biography	
MAŁGORZATA PRZENIOSŁO, MAREK PRZENIOSŁO	
Wydziały teologiczne na Uniwersytecie Warszawskim 1918–1939	367
The Faculties of Theology at the University of Warsaw 1918–1939	
PAWEŁ SIERŻĘGA	
Studium historyczne na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie (1919–1939)	411
The Historical Study at the Faculty of Humanities of Stefan Batory University in Vilnius (1919–1939)	
YEVDHEN SINKEVYCH	
Українські політичні емігранти в суспільному, господарському і культурному житті Ченстохови, Пйотркува-Трибунальського, Торуня, Каліша та Тухолі в 1920–1930-х роках	449
Ukrainian Political Emigrants in the Social and Economic Life of Częstochowa, Piotrkow Trybunalski, Toruń, Kalish, and Tuchola in 1920–1930 Ukrainian emigranci polityczni	

w życiu społeczno-gospodarczym Częstochowy, Piotrkowa Trybunalskiego, Torunia, Kalisza i Tucholi w latach 1920–1930	
ANDRZEJ WOJTASZAK	
Polskie decyzje dotyczące działań wojennych na Froncie Północno-Wschodnim w lipcu 1920 r. i ich wpływ na dalszą karierę wojskową generała broni Stanisława Szeptyckiego. przyczynek do biografii generała	479
Polish Decisions Regarding Military Operations on the North-Eastern Front in July 1920 and Their Impact on the Further Military Career of General Stanisław Szeptycki. A Contribution to the General's Biography	
MATEUSZ RODAK	
Złodzieje w międzywojennym Lublinie. Analiza historyczno-kryminologiczna	507
Thieves in Interwar Lublin. Historical and Criminological Analysis	
NATALIA KUZOVOVA, SERHII VODOTYKA, IRYNA RYZHENKO, OLGA PRAVOTOROVA	
Радянське законодавство як складова технологій Голодомору-геноциду 1932–1933 років (на прикладі Півдня України)	559
Soviet Legislation as a Component of the Technologies of the Holodomor-Genocide of 1932–1933 (on the Example of Southern Ukraine)	
Prawodawstwo sowieckie jako składnik technologii Hołodomoru-ludobójstwa z lat 1932–1933 (na przykładzie południowej Ukrainy)	
ALICJA GONTAREK	
Dom Pracy Przymusowej Związku Międzykomunalnego Opieki Społecznej i Zdrowia Publicznego Województwa Warszawskiego w Orszewie jako instytucja opieki zamkniętej dla ograniczania zjawisk żebractwa i włóczegostwa w Warszawie w latach 1932–1939 (w świetle źródeł prasowych)	601
Forced Labor Home of the Intercommunal Union for Social Welfare and Public Health of the Warsaw Province in Orszewo as a Closed Care Institution for Reducing the Phenomena of Begging and Vagrancy in Warsaw in the Years 1932–1939 (in the Light of Press Sources)	
ELŻBIETA KASZUBA	
Generał Edward Rydz-Śmigły przed mikrofonem Polskiego Radia (1935–1939). Medialny wizerunek następcy Komendanta	631
General Edward Rydz-Śmigły in Front of the Polish Radio Microphone (1935–1939). The Media Image of the Commander's Successor	
MAREK P. DESZCZYŃSKI	
Reakcje dyplomacji polskiej na wybuch wojny w Chinach (lipiec–grudzień 1937 r.) . . .	655
Reactions of Polish Diplomacy to the Outbreak of War in China (July–December 1937)	
ROMAN WYSOCKI	
Dążenia Kościoła prawosławnego do uregulowania sytuacji prawnej i odbudowy struktury parafialnej w dystrykcie lubelskim w latach 1939–1944. Wprowadzenie do problematyki	691
The Orthodox Church Efforts to Regulate the Legal Situation and Reconstruction of the Parish Structure in the Lublin District in the Years 1939–1944. Introduction to the Issue	
HUBERT MIELNIK	
Ustalanie właściwości sądów polskich (nieniemieckich) w sprawach karnych przez prokuraturę niemiecką w Generalnym Gubernatorstwie w latach 1939–1945	753
Determining the Jurisdiction of Polish (non-German) Courts in Criminal Cases by the German Prosecutor's Office in the General Government in the Years 1939–1945	

ARKADIUSZ BEREZA	
Absolwenci uczelni lubelskich na stanowiskach sędziów Sądu Najwyższego w okresie Polski Ludowej	799
Graduates from Higher Education Institutions of Lublin Who Held the Positions of Supreme Court Judges in the Period of the Polish People's Republic	
MARCIN KRUSZYŃSKI	
Contrary to Party Education: About the Catholic „Anti-universities” in Poland (1944/45–1989) on the Example of the Catholic University of Lublin. Author's Selection of Issues	823
W kontrze do kształcenia partyjnego: o „anty-uniwerytetach” katolickich w Polsce (1944/45–1989) na przykładzie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Autorski wybór zagadnień	
GABRIELA GAJDA	
„Worthless and in Fact Harmful” – Censorship in Poland in 1951 on Two English Writers: Graham Greene and Gilbert Chesterton	843
„Bezużyteczne a nawet szkodliwe” – cenzura w Polsce w roku 1951 wobec publikacji dzieł Grahama Greene'a i Gilberta Chestertona	
PAWEŁ ORŁOWSKI	
Społeczne, polityczne i kulturowe warunki służby wojskowej w latach pięćdziesiątych XX w. na przykładzie wybranych instytucji oraz związków taktycznych Sił Zbrojnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej	871
The Armed Forces of the Polish People's Republic in the 1950 s of the 20th Century – Social, Political and Cultural Conditions of the Military Service	
WŁADYSŁAW ROŻKOW, MIECZYŚLAW RYBA	
Życie religijne katolików obrządku łacińskiego na Ukrainie sowieckiej w latach 1953–1964	895
Religious Life of Roman Catholics in Ukrainian SSR in the Period of 1953–1964	
KONRAD MAJCHRZYK	
Lubelski Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej a październik 1956 r.	939
Lublin Voivodeship Committee of the Polish United Workers Party and October 1956	
ARIEL ORZELEK	
Kryzys wewnętrzny w Chrześcijańskim Stowarzyszeniu Społecznym w latach sześćdziesiątych i upadek polityczny Jana Frankowskiego	969
Internal Crisis in the Christian Social Association in the 1960s and the Political Fall of Jan Frankowski	
JORDAN SIEMIANOWSKI	
Wystawy polskich awangardzistów w Danii, Finlandii i Norwegii w latach 1967, 1985 i 1986 jako element polityki kulturalnej PRL	995
Exhibitions of Polish Avant-garde Artists in Denmark, Finland, and Norway in 1967, 1985, and 1986 as an Element of the Cultural Policy of the Polish People's Republic	
ROMAN DROZD	
W walce o swe prawa. Łemkowie w województwie rzeszowskim w latach 1968–1972 ...	1027
Fighting for Own Rights. The Lemkos in Rzeszów Voivodeship in the Years 1968–1972	
KAMIL MICHALUK	
Religia a wspieranie kapitału ludzkiego. Przykład Papieskiej Rady Iustitia et Pax (1967–2017)	1045
Religion and Promoting Human Capital. The Example of Papal Council Iustitia et Pax (1967–2017)	

JOANNA BUGAJSKA-WIĘCŁAWSKA

- Ku ustawie z 17 maja 1989 r. Ewolucja postaw władzy wobec Kościoła i idei wolności sumienia i wyznania w Polsce 1073
 To the Act of the 17 of May 1989. Evolution of the Authority's Attitude Towards the Church and the Idea of Conscience and Belief Freedom in Poland

EWA GŁAŻEWSKA, MAŁGORZATA KARWATOWSKA

- Upamiętnianie teraźniejszości. Pandemia w zbiorach muzealnych w świetle strategii *Rapid Response Collecting* 1101
 Remembering the Present. The Pandemic in Museum Collections in the Light of Rapid Response Collecting Method

IURIE ROTARI

- The Most Persistent Narratives of the Kremlin's Propaganda Towards Romania in the First Year of the Russo-Ukrainian War 1119
 Najtrwalsze narratywy propagandy kremlinowskiej na temat Rumunii na przestrzeni pierwszego roku wojny rosyjsko-ukraińskiej

LUKASZ JUREŃCZYK

- The United States and the Defense of the Good Name of Poland and the Polish Nation in the Context of the Holocaust 1145
 Stany Zjednoczone a obrona dobrego imienia Polski i narodu polskiego w kontekście Holokaustu

PIOTR WITEK

- W jaki sposób filmowa forma uhistorycznia filmową narrację i ekranowy świat przedstawiony? Analiza zjawiska na wybranych przykładach 1167
 How Does the Film Form Historicize the Film Narrative and the World Depicted on the Screen? Analysis of the Phenomenon on Selected Examples

MAREK WOŹNIAK

- Mapowanie przeszłości. Systemy Informacji Geograficznej (GIS) a badanie przeszłości 1203
 Mapping the Past. Geographical Information Systems (GISes) in the Context of Studying the Past

PAULINA LITKA, BARTŁOMIEJ STOLARZ

- Historyczne geocachy miasta Lublina. Tropami uprzątniania nauki historii . . . 1219
 Historical Geocaches of the City of Lublin. Traces of Making the Study of History Practical

MATERIALS

MAŁGORZATA J. WILLAUME, MAŁGORZATA NOSSOWSKA

- Kopiarz akt komisarza pełnomocnego Rządu Narodowego w księstwach naddunajskich Michała Mrozowickiego 18 VI 1863 – 10 X 1864. Część I: 18 VI 1863 – 20 I 1864 . . . 1247
 Copy of the Act of the Commissioner of the Plenipotentiary of the National Government in the Danube Principalities, Michał Mrozowicki, June 18, 1863 – October 10, 1864 Part I: June 18, 1863 – January 20, 1864

JANUSZ MIERZWA

- Wypadki krakowskie 1923 r. w oczach ówczesnego komendanta Policji Państwowej w Krakowie 1315
 The Krakow Events of 1923 in the Eyes of the then Commander of the State Police in Krakow

ROMAN WYSOCKI

- Walka o uznanie. Kościół prawosławny w Polsce i jego starania o akceptację autokefalii przez Rosyjski Kościół Prawosławny w latach 1923–1928 1329
 The Struggle for Recognition. The Orthodox Church in Poland and Its Efforts to Recognize Its Autocephaly by the Russian Orthodox Church, 1923–1928

MARCIN KRUSZYŃSKI

- Uwagi Tadeusza Skowrońskiego, posła RP w Rio de Janeiro, na temat wewnętrznego i zewnętrznego położenia Brazylii (1943 r.) 1377
 Remarks by Tadeusz Skowroński, Polish Envoy in Rio de Janeiro, on the Internal and External Situation of Brazil (1943)

ARIEL ORZEŁEK

- Dwa źródła do poglądów i mentalności katolickiej inteligencji u progu Polski Ludowej 1395
 Two Sources for the Views and Mentality of the Catholic Intelligentsia at the Threshold of People's Poland

REVIEW ARTICLES AND REVIEWS

KRYSTIAN MACIEJ SZUDAREK

- Józef Piłsudski kontra Sejm Ustawodawczy Rzeczypospolitej Polskiej w 1922 r. Uwagi na temat książki Janusza Farysia pt. *Funkcjonowanie demokracji parlamentarnej w Drugiej Rzeczypospolitej. Konflikty wokół przesilenia rządowego w 1922 roku* 1437
 Józef Piłsudski Versus the Legislative Sejm of the Polish Republic in 1922. Comments on „Funkcjonowanie demokracji parlamentarnej w Drugiej Rzeczypospolitej. Konflikty wokół przesilenia rządowego w 1922 roku” by Janusz Faryś

Zygmunt III na kartach najnowszego podręcznika akademickiego: Krzysztof Mikulski i Jacek Wijaczka, *Historia Powszechna. Wiek XVI–XVIII*, Wydanie 1 – 1 dodruk, Wydawnictwo PWN Warszawa 2020, ss. 633 + mapy (*Przemysław P. Szpaczyński*) 1451

Tomasz Osiński, *Obwód (powiat) zamojski 1815–1866. Aspekty polityczne, społeczne, gospodarcze i militarne historii Królestwa Polskiego*, Lotnicza Akademia Wojskowa, Dęblin 2020, ss. 511 (*Wiesław Caban*) 1465